

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın **Adalet Bakanı Sayın Abdülhamit GÜL** tarafından Anayasa'nın 98. ve İçtüzüğü'nün 99. maddesi gereğince yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim. 20.09.2021

Meral DANIŞ BEŞTAŞ
HDP Siirt Milletvekili

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 46. maddesine göre Sözleşmeye taraf tüm devletler AİHM kararlarına uymaya mecburlardır. Bu açıdan AİHM kararları, üye devletler için bağlayıcıdır ve infazı zorunludur. AİHS 44. maddeye göre de AİHM Büyük Dairesinin kararları kesindir ve AİHS'nin tarafı olan ülkeler, taraf oldukları davalarda Mahkeme'nin verdiği kesinleşmiş kararlara uymayı taahhüt ederler. Yine Anayasa'nın 90. Maddesine göre; "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır."

Ancak ne yazık ki bugün iç hukuk uygulamalarında AİHM kararlarının tarafı uygulandığına veya hiç uygulanmadığına dair çok sayıda örnek yaşamaktayız. Bunun en çarpıcı ve somut örneğini, önceki dönem eş genel başkanımız Selahattin Demirtaş hakkında AİHM'in "derhal tahliye edilmesine" yönelik kararının uygulanmamasında görmekteyiz. 4 Kasım 2016 tarihinden bu yana tutuklu olan Selahattin Demirtaş'ın tutukluluğunun devamı ile ilgili olarak AİHM 20 Kasım 2018 tarihli kararında, Demirtaş'ın tutukluluk halinin sürmesini kişi özgürlüğünün ihlali olarak kabul etmiştir. Aynı zamanda AİHM kararında seçme ve seçilme hakkının da ihlal edildiğine karar vermiştir. Yine Türkiye'ye karşı verdiği bir kararda ilk kez Sözleşme'nin 18. maddesinin ihlal edildiğine, yani Demirtaş'ın hukuki değil siyasi gerekçeyle tutuklandığına karar vermiştir. Ancak cumhurbaşkanının "AİHM'nin verdiği kararlar bizi bağlamaz, biz karşı hamlemizi yaparız, işi bitiririz" şeklindeki açıklamalarından sonra bu

kararın gereği yerine getirilmemiş ve Demirtaş hakkındaki ihlaller silsilesine devam edilmiştir.

AİHM'in daha önce verdiği ve Demirtaş'ın hapsedilmesinin siyasi saikle olduğuna dair tespitini, AİHM Büyük Daire de 22 Aralık 2020'de verdiği kararla tekrarlamıştır. Büyük Daire, 20 Eylül 2019 tarihli ikinci tutuklamanın, Demirtaş'ın 4 Kasım 2016 tarihli ilk tutukluluğunun devamı niteliğinde olduğunu vurgulayarak, halen bu nedenle tutuklu olan Demirtaş'ın derhal serbest bırakılması gerektiğine hükmetmiştir.

AİHM Büyük Dairesinin kararından sonra, son olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi de 17 Eylül 2021 tarihli kararında Demirtaş'ın bir an önce serbest bırakılmasını istemiştir. Demirtaş ve Kavala'nın derhal serbest bırakılması gerektiğine yönelik bir kez daha uyarıda bulunan Komite, Aralık oturumuna kadar Kavala'nın serbest bırakılmasını bekleme kararı almış; Demirtaş için eylem planını sunması için de Türkiye'ye 30 Eylül'e kadar süre vermiştir. Komitenin, Demirtaş ile ilgili kararında "Propaganda suçundan verilen 4 yıl 8 aylık hapis cezasının, Demirtaş'ı cezaevinde tutma ve seçimlere katılmasını engelleme amacı taşıdığı" belirtilirken, "Başta Ankara 22. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam eden dava ve Yargıtay'ın onama kararı olmak üzere, Demirtaş'ın yasama dokunulmazlığı ve ifade özgürlüğü kapsamında kalan açıklamaları nedeniyle uygulanan bütün olumsuz yaptırımların sonuçlarının ortadan kaldırılması gerektiği" hatırlatılmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ve Bakanlar Komitesine verilen süre içinde sunulacak eylem planının uygulanması ve Selahattin Demirtaş'ın derhal serbest bırakılması gerekmektedir.

Bu bağlamda;

- 1- Selahattin Demirtaş hakkındaki 20 Kasım 2018 tarihli AİHM kararına, 22 Aralık 2020 tarihli AİHM Büyük Daire kararına ve 17 Eylül 2021 tarihli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi kararına rağmen neden hala tahliye edilmemiştir?
- 2- Hem 2018'deki AİHM Daire hem de 2020'deki AİHM Büyük Daire kararından sonra Demirtaş'ın serbest kalmasının önüne geçilmesi için çözüm sürecinin başladığının duyurulduğu 2013 Newroz'unda yaptığı bir konuşma sebebiyle ona verilen bir hapis cezası önce İstinaf'ta, sonra yapılan değişiklikle Yargıtay'da onaylanmıştır. Dolayısıyla Demirtaş şu anda 20 Eylül 2019 tarihinde ikinci kere

tutuklandığı dosyadan tutuklu ve Yargıtay'ın verdiği kararlar birlikte başka bir dosyadan da hükümlü bulunmaktadır. Bu dosya ifade özgürlüğü kapsamında olduğu halde, serbest bırakılmamasının yasal dayanağı nedir?

- 3- AİHM Büyük Daire'nin kararı üzerine Avrupa Komitesi Bakanlar Komitesi'nin verdiği karar sonucu; Ankara 22 Ağır Ceza Mahkemesi'nin Demirtaş'ın tutukluluğuna derhal son vermemesinin ve Anayasa Mahkemesi'nin de 4 yıl 8 aylık hapis cezası ile ilgili başvuruyu inceleyip, hükmün kaldırılmasının önünü açmamasının gerekçesi nedir?
- 4- Demirtaş ve Kavala davalarının dışında başka davalarda da yerel mahkemelerin siyasi sebeplerle, Anayasa Mahkemesi dâhil olmak üzere başvuru sahiplerinin cezaevinde tutulması için bir çaba içinde olduğu bilinmektedir. Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığıyla ilgili bu hak ihlallerini önlemeye yönelik herhangi bir girişiminiz olacak mıdır?
- 5- Selahattin Demirtaş hakkında TCK'nin 314. maddesinde düzenlenen örgüt üyeliği suçunun kanuni olarak öngörülemez olduğu; çok açık ve geniş olarak yorumlandığı tespiti karşısında herhangi bir kanun değişikliği yapılması hazırlığı var mıdır?
- 6- Komitenin önüne herhangi bir dosya geldikten sonra taraf devletin tespit edilen ihlal ile ilgili altı ay içinde eylem planı hazırlaması gerekmektedir. Komite, AİHM'in arasında yargı bağımsızlığının da olduğu tespitlerini hatırlatarak Türkiye'de özellikle siyasi tutuklulukla ilgili olarak yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi için atılacak adımları da içerecek şekilde eylem planı sunulmasını talep etmektedir. Bu kapsamda hazırlığı yapılan bir eylem planı var mıdır? Yok ise, gerekçesi nedir?
- 7- Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin üye devletlerin üyeliğini askıya alma ve üye devletleri üyelikten atma yetkisine sahip olduğu göz önüne alındığında bu karara uyulmaması halinde meydana gelecek sonuçların sorumluluğu kime ait olacaktır?
- 8- AİHM kararlarına uymamanın yaptırımını Avrupa Konseyi'nden çıkmak olduğu halde, neden bu yaptırım ve yaratacağı ağır sonuçlar göze alınmaktadır?
- 9- Cumhurbaşkanı'nın "AİHM'nin verdiği kararlar bizi bağlamaz" şeklindeki ifadesinden sonra yaşanan hukuksuzluklar silsilesi, cumhurbaşkanının yargıya müdahale ettiğinin ve mahkemelerin de talimatla karar verdiğinin kanıtı değil midir? Şayet öyle ise mahkemelerin "bağımsız" olduğundan söz edebilir miyiz?